

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки педагогічних наук, доцентки Садовець Олесі Володимирівни на дисертацію Сутяги Олександра Станіславовича на тему: «Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Вивчення матеріалів дисертаційного дослідження Сутяги Олександра Станіславовича, а також ознайомлення з науковими публікаціями дисертанта за обраною темою дають підстави констатувати, що у дисертаційному дослідженні проведено ґрунтовний науковий аналіз обраної теми, окреслено новизну опрацьованих питань, сформульовано наукові положення, узагальнення та висновки, що виносяться на захист. Дисертант досягнув поставлених перед собою завдань та цілей, роботу виконав на високому науковому та методологічному рівні. Такий загальний попередній висновок підтверджується відповідністю роботи основним вимогам, які висуваються до дисертацій означеної наукової спеціальності.

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки.

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними трансформаційними процесами у сфері вищої юридичної освіти, пов'язаними з глобалізацією, інтернаціоналізацією, цифровізацією та інтеграцією до європейського освітнього простору. За таких умов суттєво зростають вимоги до якості професійної підготовки майбутніх правників, рівня їхньої професійної мобільності, сформованості дослідницької компетентності, здатності до критичного мислення та ефективної діяльності в умовах динамічного правового середовища. Особливого значення набуває магістерський рівень підготовки, на якому формується система фахових знань, аналітичних і дослідницьких умінь, навичок ухвалення обґрунтованих професійних рішень, а також готовність до самостійної науково-дослідницької діяльності.

У цьому контексті особливої значущості набуває необхідність удосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки магістрів права відповідно до міжнародних стандартів якості освіти. Значний науковий інтерес становить система юридичної освіти Великої Британії, яка характеризується поєднанням академічної підготовки, практико-орієнтованого навчання та стандартизованих кваліфікаційних процедур.

Досвід британських університетів є цінним для вітчизняної освітньої практики з огляду на ефективність організації магістерської підготовки, розвиток дослідницьких компетентностей, упровадження інноваційних освітніх технологій і забезпечення якості професійної підготовки правників.

Актуальність дослідження посилюється недостатнім рівнем системного висвітлення проблеми професійної підготовки магістрів права у Великій Британії в українській педагогічній компаративістиці. Попри наявність праць, присвячених професійній підготовці юристів та аналізу зарубіжного досвіду розвитку вищої освіти, питання змістових, організаційно-дидактичних і методологічних засад підготовки магістрів права у британських університетах потребують ґрунтовнішого наукового осмислення. Це зумовлює своєчасність і доцільність дослідження, спрямованого на виявлення конструктивних ідей британського досвіду та обґрунтування можливостей їх імплементації у систему вищої юридичної освіти України..

2. *Зв'язок роботи з навчальними планами, програмами й темами.*

Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану науково-дослідницьких робіт Хмельницького національного університету в межах науково-дослідницької роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР 0119U103663).

Тема роботи затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 18 від 26.06.2025 р).

3. *Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.*

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше виявлено та теоретично обґрунтовано організаційно-дидактичні особливості професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії (регламентація підготовки відповідно до професійних стандартів соліситорів і баристерів; функціонування мультипровайдерської системи надання освітніх послуг; забезпечення балансу між академічною автономією закладів вищої освіти та дотриманням професійних стандартів; інтеграція та диверсифікація освітніх програм; прикладна спрямованість магістерських програм; стандартизація та міждисциплінарність змісту; інтеграція інноваційних технологій і методів навчання; активне використання юридичних клінік, менторства, симуляційних судових процесів (mooting), стажувань і практико-орієнтованих проєктів на засадах ко-продукції знань (co-production), орієнтованих на розвиток практичних, аналітичних і критично-рефлексивних умінь; застосування стандартизованих механізмів оцінювання професійних компетентностей; стимулювання наукової творчості в умовах розвиненої дослідницької інфраструктури; забезпечення можливостей індивідуалізації

освітньої траєкторії відповідно до професійних інтересів і кар'єрних орієнтирів; використання варіативних (опціональних) форм оцінювання); здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України; окреслено можливості імплементації інноваційних ідей британського досвіду в системі вищої юридичної освіти України; удосконалено змістове та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки магістрів права; подальшого розвитку набули положення щодо тенденцій розвитку юридичної освіти у Великій Британії та Україні, а також вимог до професійної діяльності й компетентності юристів у Великій Британії

4. Нові факти, одержані здобувачем.

Усі наукові результати, подані у дисертації, здобуті автором самостійно. Олександр Станіславович опрацював стан задекларованої проблеми в українській і зарубіжній педагогічній теорії та практиці; дослідив стан наукової розробленості проблеми професійної підготовки магістрів права; схарактеризував типологію та зміст освітніх програм підготовки магістрів права в університетах Великої Британії; з'ясував організаційні та методичні засади професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії; здійснив порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії та України й розробив рекомендації щодо імплементації інноваційних ідей британського досвіду у вітчизняну освітню практику.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження, а також публікацій Сутяги Олександра Станіславовича дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів. Акцентовані та обґрунтовані дослідником суперечності підтверджують актуальність і недостатню розробленість проблеми дослідження у педагогічній науці і практиці. Беручи до уваги окреслені суперечності, дисертант, на наш погляд, правильно визначив об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

У процесі дослідження автор опрацював велику кількість навчально-методичної та психолого-педагогічної літератури. На основі виваженого використання низки методів дослідження здобувач комплексно підійшов до розв'язання завдань досліджуваної проблеми. Новизна і вірогідність загальних висновків дисертаційного дослідження автора забезпечені методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням адекватних методів дослідження. Усе це створило необхідні умови для оптимального вибору

стратегії наукового пошуку та його ефективної реалізації. Зміст дисертаційного дослідження продуманий, включає важливі загальнонаукові, теоретико-методологічні та практичні питання щодо особливостей професійної підготовки магістрів права в університетах Великої Британії, які логічно пов'язані між собою. Одержані дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність обраної наукової траєкторії дослідження.

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети на різних етапах наукового пошуку дисертантом використано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження, зокрема: теоретичні – аналіз і синтез (для обґрунтування поняттєво-термінологічного апарату дослідження); структурно- функційний аналіз (для з'ясування дидактичних засад професійної підготовки магістрів права); компаративно-педагогічний аналіз (для порівняння та виявлення особливостей професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні); емпіричні – спостереження, опитування, бесіди зі студентами та викладачами українських і британських університетів.

Наукові положення, рекомендації та висновки, які містяться у дисертаційному дослідженні, пояснюються і обґрунтовуються з посиланням на джерельну базу, що включає наукову і методичну літературу.

6. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичних рекомендацій «Професійна підготовка магістрів права: досвід Великої Британії», у яких обґрунтовано напрями використання інноваційних ідей британського досвіду з метою модернізації професійної підготовки майбутніх юристів в Україні. Результати дослідження становлять науково-практичний інтерес для науковців і викладачів, які здійснюють педагогічні та компаративні дослідження у сфері юридичної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 141/172 від 30.12.2025 р.), Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (довідка №535/1 від 15.10.2025 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (№03-24/01/144 від 13.01.2026 р.).

7. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Основні положення, теоретичні висновки та джерельна база дослідження можуть бути використані у процесі розроблення та оновлення освітніх програм, навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін, а також у створенні спецкурсів і спецсемініарів та вдосконаленні організації професійної підготовки магістрів права у закладах вищої освіти України.

8. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Текст дисертаційного дослідження зв'язний, цілісний, завершений, чітко структурований. Кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його, що сприяло розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань, які є досить конкретні та відповідають поставленій меті дослідження. У дисертації здійснено теоретичне узагальнення поставленої проблеми дослідження та запропоновані практичні шляхи імплементації британського досвіду здійснення професійної підготовки магістрів права в Україні. У дослідженні розв'язані усі поставлені дисертантом завдання. Опрацювання стану задекларованої проблеми в українській і зарубіжній педагогічній теорії та практиці засвідчило, що професійна підготовка магістрів права в Україні потребує імплементації позитивного зарубіжного досвіду, зокрема Великої Британії, проте це питання не набуло цілісного системного обґрунтування та потребує подальшого теоретико-методичного осмислення.

1. Професійна підготовка магістрів права є важливим напрямом розвитку сучасної юридичної освіти та спрямована на формування спеціальних теоретичних знань, практичних умінь, правового мислення, професійної культури й дослідницької компетентності. Попри значні наукові напрацювання, актуальними залишаються питання вдосконалення змісту освітніх програм, упровадження інноваційних методів навчання, розвитку дослідницьких умінь і модернізації освітнього забезпечення. Важливого значення для вдосконалення національної системи юридичної освіти набуває вивчення зарубіжного досвіду, зокрема британської моделі підготовки правників, яка поєднує академічну та практичну складові.

2. Сучасні тенденції розвитку глобального правового й освітнього простору визначають основні напрями модернізації магістерської підготовки правників у Великій Британії. Освітні програми орієнтовані на формування фундаментальних правничих знань, професійних компетентностей і дослідницьких умінь з урахуванням потреб ринку праці та міжнародного правового середовища. Значна увага приділяється практичній підготовці через стажування, юридичні клініки, міжнародні проєкти та співпрацю з професійними партнерами, що сприяє професійному розвитку та працевлаштуванню випускників.

3. Підвищення якості професійної підготовки магістрів права забезпечується завдяки використанню інноваційних, інтерактивних і практико орієнтованих методів навчання, які сприяють розвитку аналітичного та критичного мислення, професійних умінь і дослідницької компетентності майбутніх юристів. Практична спрямованість навчання та застосування кейс-

орієнтованих і дослідницьких підходів підвищують здатність здобувачів ефективно розв'язувати складні правові проблеми.

4. Порівняльно-педагогічний аналіз систем професійної підготовки магістрів права у Великій Британії та Україні засвідчив наявність спільних і відмінних підходів. Британська модель характеризується високим рівнем практичної та дослідницької підготовки, компетентнісною орієнтацією, інтеграцією міжнародного й етичного компонентів та варіативністю освітніх траєкторій. Українська система потребує посилення практичної складової, розвитку міжнародного компонента й розширення дослідницької підготовки. Адаптація британського досвіду сприятиме формуванню більш гнучкої та компетентнісно орієнтованої системи підготовки магістрів права в Україні.

Слід відзначити, що загальні висновки відповідають поставленим завданням, обґрунтованість і переконливість яких засвідчують самостійність і логічність суджень, достатню наукову підготовленість здобувача. Позитивно оцінюємо представлену у додатках наукову інформацію, а таблиці увиразнюють уявлення про цілісність дослідження, проведеного дисертантом. Список використаних джерел складено з дотриманням встановлених вимог.

Отже, після проведення детального аналізу можемо констатувати, що дисертаційна робота за своїм змістом, стилем викладу і розкриттям основних положень, висновками та результатами опрацювання здобутих даних є завершеним самостійним дисертаційним дослідженням.

9. Дискусійні питання і зауваження.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Сутяги Олександра Станіславовича, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання:

1. У параграфі 1.3 ґрунтовно окреслено сучасні тенденції розвитку юридичної освіти у Великій Британії, зокрема в контексті модернізації освітнього процесу шляхом інтеграції цифрових технологій, досвідного навчання, міждисциплінарного підходу, менторських практик, автентичного та опціонального оцінювання, копродукції наукових знань, тьюторіалів та інших сучасних педагогічних практик. Водночас зазначені аспекти у роботі були представлені переважно декларативно і не були повною мірою проаналізовані на предмет можливості та доцільності імплементації в український освітній простір.

2. У другому розділі дослідження описано практику функціонування юридичних клінік при британських університетах, участі практикуючих юристів в освітньому процесі та діяльності дорадчих органів за участю представників юридичних фірм, які задіяні в оновленні освітніх програм, навчальних планів і професійних компетентностей. При цьому механізми

залучення таких стейкхолдерів до співпраці із закладами вищої освіти не були достатньо розкриті. З огляду на особливу актуальність цієї проблеми для українських ЗВО, доцільно було б детальніше охарактеризувати британський досвід мотивації, залучення та підтримки професійних партнерств у системі юридичної освіти, а також окреслити можливості його адаптації в українських умовах.

3. У роботі значну увагу приділено професійним компетентностям магістрів права у Великій Британії та неодноразово наголошено на важливості компетентнісного підходу до навчання. У зв'язку з цим доречно було б здійснити порівняльний аналіз компетентностей, передбачених британськими та українськими освітніми програмами підготовки магістрів права. У додатках проаналізовано освітні програми лише українських ЗВО, тому варто було б представити хоча б одну освітню програму британського університету, що дало б змогу не лише зіставити компетентності, а й порівняти структуру програм, їх змістове наповнення, практичну складову та підходи до оцінювання результатів навчання.

4. Здійснивши порівняльний аналіз систем підготовки магістрів права України та Великої Британії, автор систематизував шляхи адаптації інноваційних ідей британського досвіду в Україні у зведеній таблиці 5.3, яка є змістовною та інформативною. Водночас окремі її положення сформульовано дещо загально, наприклад, щодо підготовки викладачів до нових форматів викладання, впровадження компетентнісного оцінювання, участі у прикладних дослідженнях, розширення програм академічної мобільності тощо. У роботі недостатньо конкретизовано покрокові механізми реалізації зазначених напрямів та умови їх практичного впровадження в українських закладах вищої освіти, що варто було б зробити в межах цього параграфу, особливо зважаючи на той факт, що він є найменшим за обсягом, хоча саме він має ключове значення для прикладної цінності дисертаційної роботи.

Висловлені зауваження мають суто рекомендаційний характер, ніяк не знижують наукової цінності роботи й є приводом для наукової дискусії. У цілому рецензована робота вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною практичних напрацювань.

Констатуємо і той факт, що загальний об'єм основного тексту дисертації відповідає вимогам до написання наукових досліджень, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

10. Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі

завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

11. Загальний висновок.

Вивчивши подану роботу, ознайомившись з працями Сутяги Олександра Станіславовича та врахувавши актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів й їх практичне значення зазначаємо, що дисертаційна робота «Професійна підготовка магістрів права в університетах Великої Британії» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Сутяга Олександр Станіславович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Рецензентка:

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри іншомовної освіти
і міжкультурної комунікації

Хмельницького національного університету. Олесья САДОВЕЦЬ

Підпис засвідчую

Проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету
доктор технічних наук, професор

Олег СИНЮК